

MALİ İDARELERDE YENİ VERGİ MODELİ: TURİST VERGİSİ UYGULAMALARI ve TÜRKİYE DEĞERLENDİRMESİ¹

NEW TAXATION MODEL IN FINANCIAL ADMINISTRATIONS:
TOURIST TAX PRACTICES AND ASSESSMENT OF TURKEY

Ersan ÖZKAN*

Sevgi SÜMERLİ SARIGÜL**

ÖZ

Turistik alanlar ilgi çekici, merak uyandırıcı ve doğal güzelliklere sahip olan mekânlar içerisinde yer alabildiği gibi, gündelik hayatın sürdürülebilmesine imkân veren yerleşim alanlarının içerisinde de yer alabilmektedir. Statüsü ne olursa olsun turistik alanlar kamu hizmetlerinin götürüldüğü yerlerdir. Turizmin temel bileşenleri çevre ve kamu hizmetleridir. Turizm endüstrisinin başarılı bir şekilde gelişmesi, çevrenin korunması ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine bağlıdır. Mali idareler yasaların verdiği yetkiler doğrultusunda yerleşim yeri sakinlerine ve turistlere sunulan kamu hizmetlerini finanse etmek için özel vergiler uygulayabilmektedir. Bu vergilerden biri de turist vergileridir. Turist vergileri, mali idarelerin yatırımlar, altyapı ve sosyal hizmetler için ek gelir elde etmelerinde kolay bir yol haline gelmiştir. Turizm sektörüne özel bir vergi koyulmasının iki temel nedeni vardır. Birincisi, turizm faaliyetle-

ABSTRACT

Touristic areas can be located in places that are interesting, intriguing and have natural beauties, as well as in residential areas that allow daily life to be sustained. Regardless of their status, tourists receive public services. The main components of tourism are environmental and public services. The successful development of the tourism industry depends on the protection of the environment and the fulfillment of public services. Financial administrations may impose special taxes to finance the public services provided to residents and tourists in accordance with the powers granted by law. One of these taxes is tourist taxes. Tourist tax, investment and financial management, has become an easy way of obtaining additional revenue for infrastructure and social services. There are two main reasons for imposing a special tax on the tourism sector. The first is to meet the financing

* Maliye Bilim Uzmanı, Namık Kemal Üniversitesi, ersan_ozk@hotmail.com, ORC-ID: 0000-0002-9621-7858.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üni., ssumerli@erciyes.edu.tr, ORC-ID: 0000-0002-3820-6288.

Özkan, E., Sümerli Sarigül, S. (Aralık 2019). Mali İdarelerde Yeni Vergi Modeli: Turist Vergisi Uygulamaları ve Türkiye Değerlendirmesi, *Vergi Raporu*, 243, (180-192).

¹ Bu çalışma XIII. International Balkan and Near Eastern Congress Series on Economics, Business and Management Tekirdağ-Fall / Turkey, October 05-06, 2019 kongresinde sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

M.G.T.: 10.10.2019 / M.K.T.: 08.11.2019

rinin neden olduğu negatif dışsallıkların ortadan kaldırılmasında ihtiyaç duyulan finansman ihtiyacını karşılamak, ikincisi ise sosyal fayda amaçlı düzenleyici etkiler yaratmaktır. Gerçekleştirilen bu çalışma, turist vergisinin Türkiye’de uygulanması durumunda sağlayacağı avantajlara ve uygulanabilirliğine dikkat çekmek üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turist vergisi, Turizm, Türkiye

Jel Sınıflandırması Kodları: H20, H71, Z33

GİRİŞ

Turizm tarihi incelendiğinde Romalıların zevk için seyahat eden ilk turistler olduğu, seyahat yolları ve konaklama yerlerinin güvenliğini sağladıkları ileri sürülmektedir. Büyük İskender döneminde akrobasi, sirk ve sihirbazlık gösterileri için 700.000 kişinin Efes’e seyahat etmesi turizme gösterilen ilginin en önemli kanıtıdır. Orta Çağ’da, Roma İmparatorluğu’nun çöküşü sonrasında Avrupa ve Ortadoğu’da turizm genişlemeye başlamıştır. İslamiyet’in yayılması ile her yıl birçok insanın, Mekke ve Medine’yi ziyaret etmeleri Orta doğudaki turizm hareketlerinin göstergesidir. Yeni Çağ’da ise Rönesans etkisi ile İtalya’ya yapılan yoğun seyahatler, kültür turizminin doğmasına neden olmuştur. Bu çağın son dönemlerinde turizmde meydana gelen artış seyahat acentelerinin kurulmasına neden olmuş ve İngiltere’nin ilk seyahat acentecisi olan Thomas COOK 1841’de trenle 570 yolcuyu Leicester-Loughborough kentleri arasında taşıyarak tarihte ilk defa tur düzenleyen kişi olmuştur.² Turizm sektörü, dünya dış ticareti içerisinde parasal değer olarak petrolden sonra

needs needed to eliminate negative externalities caused by tourism activities, and the second is to create regulatory effects aimed at social benefits. Conducted this study, the tourist tax is intended to draw attention to the advantages and applicability to the case enables implementation in Turkey.

Keywords: Tourist tax, Tourism, Turkey

Jel Code: H20, H71, Z33

ikinci sırada yer almayı başaran bir sektördür. Bu nedenle tüm dünya ülkeleri bu sektörün imkânlarından yararlanmaya çalışmaktadırlar. Turizm sektörü milli gelir, ödemeler dengesi, milli paranın değeri ve ekonomide yarattığı canlılık nedeni ile ülkeler açısından önemli bir yere sahiptir.³

Günümüz itibari ile sosyal ve ekonomik statüde yaşanan gelişmeler insanların yaşam standartlarının artmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak ucuzlayan ve gelişen ulaşım araçları insanların bir yerden bir yere seyahat etmelerini kolaylaştırmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte ulaşım olanaklarının sağladığı kolaylıklar insanların iş veya tatil amaçlı seyahatlerinin artmasına neden olmuştur. Dünya Turizm Örgütü’nün yapmış olduğu hesaplamalara göre 2020 yılında dünya genelinde seyahat edecek insan sayısının 1 milyar 560 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Ülkeler arası seyahatlerin ülke turizmine ekonomik olarak olumlu katkılar sağladığı bilinen bir gerçektir.⁴ Ancak turizm sirkülasyonun çevre, sosyal yaşam ve finansal sorunlara neden olabileceği red edilmez bir gerçektir.

² Milli Eğitim Bakanlığı. “Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Turizm Hareketleri 812STE001”. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20Hareketleri.pdf) Erişim tarihi: 25 Ağustos 2019.

³ Ümit R. Algan. “Türkiye’de Turizm Sektörü ve Turizm Sektörü İle İlgili Projeksiyonlar”. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt 3, Sayı 3, s.83-95

⁴ Erkan Kılıçer. “Turist Vergisi: Yabancı Ülke Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme”. Mali Çözüm Dergisi. Ocak-Şubat 2019 s.56

1- TÜRKİYE'DE TURİZM

Latince'deki "tornus" kelimesinden esinlenerek ortaya çıkan turizm kavramı, insanların bir eksen etrafında dönme hareketlerini ifade etmekte için kullanılan bir kelimedir. İngilizce, Almanca, Fransızca gibi dünya dillerine "tour" olarak aktarılmıştır ve insanların dairesel hareket içerisinde görülmeye değer olarak nitelendirdikleri yerleri, iş veya eğlence amacıyla gezip geri dönmelerini ifade etmektedir.⁵ Turizm "*turizm genel olarak devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir*"⁶ şeklinde tanımlanmasının yanı sıra, "*Dinlence ya da iş amaçlı bir yerden yola çıkarak belli bir destinasyona yönelen insani faaliyettir*"⁷ şeklinde de tanımlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti sahip olduğu doğal ve kültürel zenginlik çeşitliliği ile her daim turistlerin ilgisini çeken ve önemli derecede turizm potansiyeline sahip bir ülkedir. Türkiye'deki turizm faaliyetleri dünya ülkeleri ile aynı seyirde ilerlemiştir. Türkiye'de turizm sektörüne yönelik ilgili ilk yasal düzenleme 1934 yılındaki "*İktisat Vekâleti teşkilat ve Vazifeleri Hakkında 2450 Sayılı Kanun*" dur.⁸ Türkiye'de 1953 yılında 6086 sayılı "*Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu*" yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında turizm yatırımlarının artırılması ve finansman ihtiyacının giderilmesi adına turizm sektörüne 10 yıl süreli vergi muafiyeti sağlanmıştır.⁹ 1982 yılında ise yürürlüğe giren 2634 sayılı "*Turizmi Teşvik Kanunu*" ise Türkiye turizmi adına yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Bu kanun ülke yatırımlarının turizmin gelişmesini sağlayacak alanlara kaydırılmasını ön görmektedir.

Türkiye 2000 yılı sonrasında turizm alanında büyük atılımlar gerçekleşmiştir. 2001 yılı sonrasında dünyada değişen turizm eğilimleri dikkate alınmış, deniz-kum-güneş turizminin yanı sıra alternatif turizm imkânlarının desteklenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda turizm altyapısının geliştirilmesi, turistik ürün çeşitliliğinin artırılması, turist sayısının ve kişi başına düşen turist harcamalarının yükseltilmesi için turizm sektörüne çeşitli teşvik ve destekler vermiştir. 2000-2014 yılları arasında tesis sayısında ortalama %85'lik bir artış meydana gelmiştir. 2001 yılında toplam turizm geliri 10 milyar 450 milyon dolar düzeyinde iken, 2014 yılında bu tutar yaklaşık 34,3 milyar dolar seviyesine kadar yükselmiştir.¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2018 yılı verilerine göre turizm alanında Dünya'da en çok ziyaret edilen 8'inci, Avrupa'da ise 5'inci ülke durumundadır. Turizm gelirlerinde dünyada 14'üncü sırada yer alırken, Avrupa'da 6'ncı sırada yer almaktadır.¹¹

⁵ Osman Kemal Ağaoğlu. "Türkiye'de Turizm Eğitimi ve Etkinliği", MPM Yayınları, No:439, Ankara

⁶ Nazmi Kozak ve diğerleri. "Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar", Detay Yayıncılık, 3. Baskı. Ankara. 1997

⁷ Muhsin Zekai Bayer. "Turizme Giriş". İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul. 1992

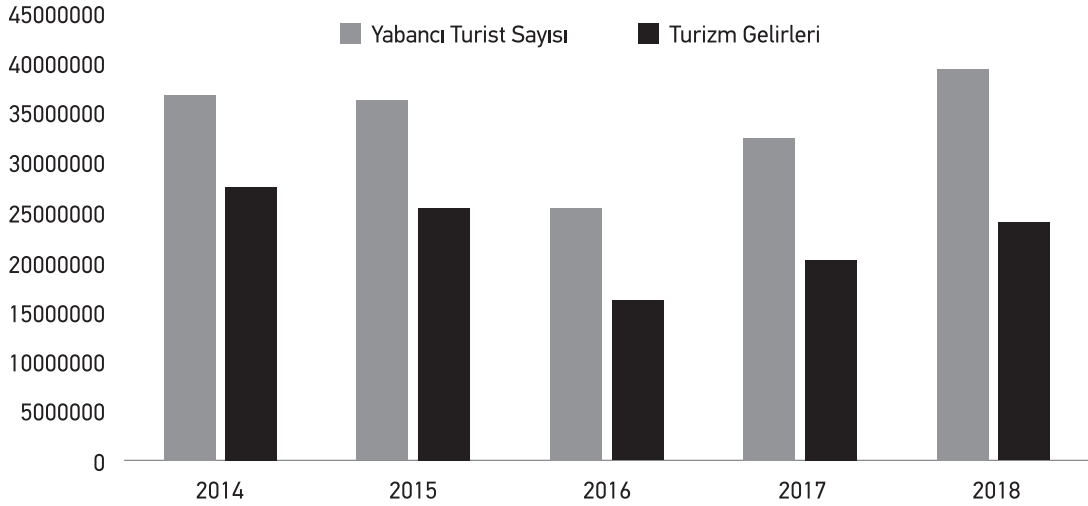
⁸ Özcan Yağcı. "Turizm Ekonomisi". Detay Yayıncılık, Ankara 2003. s.43

⁹ Azize Tunç ve Firuzan Saç. "Genel Turizm Gelişimi ve Geleceği". Detay Yayıncılık, Ankara 1998.s.123

¹⁰ Ömer Şanlıoğlu ve Ener Ömer Özcan. "Türkiye'de Uygulanan Turizm Teşvik Politikaları ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7 Sayı:2, s.97-118

¹¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Turizm İstatistikleri". (<https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/63643,turizmistatistiklerigeneldegerlendirme2018pdf.pdf?0>) Erişim tarihi: 14. Eylül 2019.

Grafik 1: Türkiye'de Turist Sayıları ve Turist Gelirleri (2014-2018)

Kaynak: (<https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/63643,turizmistatistiklerigeneldegerlendirme2018pdf.pdf?0>)

2- TURİST VERGİSİ

Dünyanın birçok ülkesinde, özel olarak sadece turizm sektöründe uygulanan ve turistten alınan özel vergiler ortaya çıkmıştır.¹² İlk kez 1946 yılında Amerika'nın New-York eyaletinde yabancı turistlere yönelik özel vergiler yürürlüğe konulmuş ve 1980'lerden sonra giderek yaygınlaşmıştır.¹³ Turist vergileri dünyanın birçok ülkesinde turizm sektöründe uygulanan ve özellikle yabancı turistlerden otel kategorilerine göre belirlenen tutarlarda alınan dolaylı bir vergi türüdür.¹⁴ Vergi dünya ülkelerinde şehir vergisi (City Tax), konaklama vergisi (Accommodation tax) ve turist vergisi (Tourist tax) gibi benzer isimler ile anılmaktadır. Turist vergisi mükellefleri genellikle yabancı turistlerdir.

Vergi konaklama bedeli üzerine eklenerek tahsil edilmektedir ve sorumlusu konaklama iş-

letmecisi olan gerçek veya tüzel kişilerdir. Turist vergisi konaklama yapılabilen hotel, motel, butik otel, tatil köyü, pansiyon, kamping ve benzeri yerlerde konaklama süreleri dikkate alınarak kanunla belirlenen tutarda tahsil edilmektedir. Verginin oranı ve tahsil yöntemi yerel yönetim alanına göre değişebilir. Turist vergileri, ülkeye turistlik ziyaret için gelen yabancıların, ülkede konakladıkları süreler içerisinde faydalandıkları kamusal hizmetlere maddi destek sağlamaları açısından önemlidir.

Turistler bulundukları bölgeye önemli finansal faydalar sağlasalar bile, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesindeki ek maliyetlerin finansmanına doğrudan katkıda bulunmazlar. Bu maliyetlerin yerel halk tarafından turistler adına karşılandığı gerçeğine atıfla verginin alınması gerektiği savunulmaktadır. Turizm vergileri mali

¹² Mustafa Doğan. "Turizm ve Şehir Vergisi: Kuramsal Bir Analiz ve Türkiye Üzerine Öneriler". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 28, Sayı 2, s.269 - 280

¹³ Robert . C. Ford ve Willan C. Peeper. "The Past as Prologue: Predicting the Future of the Convention And Visitor Bureau Industry On The Basis Of Its". *History, Tourism Management*, 28 (4): 1104-1114.

¹⁴ Erkan Kılçer "Turist Vergisi: Yabancı Ülke Uygulamaları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme". *Mali Çözüm Dergisi*. Ocak-Şubat 2019 s.56

idarelerin sunduğu itfaiye hizmetleri, çöp toplama ve imha etme, yol yapımı ve bakımı, halka açık parklar ile bahçelerin bakımı ve onarımı gibi hizmetlerin sağlanmasında bütçeye önemli derecede katkı sağlamaktadır. Turist vergileri, yüksek turizm potansiyeline sahip bölgeler için kamu giderlerini karşılamasının yanında iyi bir gelir kaynağı haline gelmektedir.

3- TURİST VERGİSİ ÇEŞİTLİ ÜLKE ÖRNEKLERİ

Turist vergileri ülkelerde farklı isimler ile alınmasının yanı sıra uygulama çeşitliliği bakımından da farklılık göstermektedir. Turist vergileri bazı ülkelerde gecelik konaklama karşılığında kişi başı ücret olarak tahsil edilmekte iken, bazı ülkelerde ise gecelik konaklama karşılığında oda veya daire başına tahsil edilmektedir. Turist vergisi oranları konaklama yapılacak yerlerin sınıflandırılmasına göre belirlenen tutarlar veya konaklama ücretinin %'si olarak tahsil edilmektedir.

3.1- Avrupa Birliğinde Turist Vergisi Uygulamaları

Avrupa Birliği üye ülkelerinden, Lüksemburg, Estonya, İsveç, İngiltere, Danimarka, İrlanda, Finlandiya, Letonya ve Güney Kıbrıs turist vergisi uygulamayan ülkeler arasındadır. Bu ülkelerden biri olan Letonya'nın başkenti Riga'nın yerel otoritesi, her turist tarafından şehirdeki otel ve misafir evlerinde geçirilen geceler için vergi getirmeyi düşündüğünü açıklamıştır. Vergi tüm oteller ve diğer turistik tesisler için gecelik konaklama başına 1,00 € olacağı değerlendirilmekte ve verginin 1 Ocak 2021 itibari ile uygulamaya geçirilmesi planlanmaktadır¹⁵. Avrupa Birliği üyesi 19 ülkenin mali idarelerinde turist vergisi uygulanmaktadır. Turist vergisi Almanya'da "*Kültür Vergisi*" ve "*Yatak Vergisi*", Fransa'da "*Turist Vergisi*", Hollanda'da "*Turist Konaklama Vergisi*", İspanya'da "*Turizm Vergisi*", İtalya ve Hırvatistan'da "*Konaklama Vergisi*" olarak isimlendirilmiştir.¹⁶

Tablo 1: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Turist Vergisi Uygulamaları

Ülke Adı	Vergi Oranı	Açıklama
Almanya	0,50 € ile 5.00 € arasında değişmektedir ya da konaklama fiyatının %5'i oranındadır.	Almanya'da turist vergisi, kişi başı tutarlarda veya konaklama fiyatının %'si dikkate alınarak, gecelik olarak tahsil edilmektedir. Okul grupları turizm vergisinden muaftır.
Belçika	2,39 € ile 4.00 € arasında değişmektedir.	Belçika'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Brüksel'de otellerin, her oda için yıllık ücret ödemesi gerekir.
Fransa	%10 belediye meclis vergisi dâhil olmak üzere 0,22 € ile 4.40 € arasında değişmektedir.	Fransa'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Paris şehri %10 ilave ücrete tabidir.

¹⁵ BalticNewsNetwork. "Riga planning to introduce tourist fee – one euro per day". (<https://bnn-news.com/riga-planning-to-introduce-tourist-fee-one-euro-per-day-204461>). Erişim tarihi: 05 Eylül 2019.

¹⁶ Ahmet Güler. "Roma ve Venedik Özelinde İtalya'da Turist Vergisi ve Türkiye'de Uygulanması". Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, 4 (1), 18-25.

İtalya	Genelde 1,50 € ile 7.00 € arasında değişmektedir. Roma'da, 10 € 'ya kadar yükselebilmektedir	İtalya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir
Hollanda	0,55 € ile 5.75 € arasında değişmektedir ya da konaklama fiyatının %6'i oranındadır.	Hollanda'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir
Yunanistan	0,50 € ile 4.00 € arasında değişmektedir.	Yunanistan'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir
İspanya	0,45 € ile 4.00 € arasında değişmektedir.	İspanya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Vergi kişi başına ilk yedi gece için uygulanır.
Portekiz	2.00 €	Portekiz'de turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Vergi 13 yaş veya üstü kişilerden ve kişi başına maksimum yedi gece için alınmaktadır.
Avusturya	0,15 € ile 3.02 € arasında değişmektedir.	Avusturya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Belediyelerde farklı oranlar ile uygulanmaktadır. 15 yaşın altındaki çocuklar bu vergiden muaftır.
Çek Cumhuriyeti	1.00 € kadar	Çek Cumhuriyetinde turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.
Litvanya	0,30 € ile 0.60 € arasında değişmektedir.	Litvanya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir
Macaristan	Kişi başı konaklama fiyatının %4'i oranındadır.	Macaristan'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.
Malta	0,50 € ile 5.00 € arasında değişmektedir.	Malta'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.
Polonya	0,37 € ile 0.55 € arasında değişmektedir.	Polonya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.
Slovakya	0,50 € ile 1.65 € arasında değişmektedir.	Slovakya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.
Slovenya	0,60 € ile 2.50 € arasında değişmektedir.	Slovenya'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Vergi 7 yaşından küçük çocuklar için alınmamaktadır. 7 ila 18 yaşları arasındaki çocuklar %50 indirimlidir.

Bulgaristan	0.50 € ile 1.50 € arasında değişiklik göstermektedir. Deniz kenarlarında bulunan bazı yerlerde 8 € vergi uygulanmaktadır.	Bulgaristan'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir. Bazı yerlerde ekstra ücret vardır.
Romanya	Oda fiyatının %1'i oranındadır.	Romanya'da turist vergisi, oda üzerinden tahsil edilmektedir. 18 yaşın altındaki çocuklar bu vergiden muaftır.
Hırvatistan	0,25 € ile 1.00 € arasında değişmektedir.	Hırvatistan'da turist vergisi, kişi başı tutarlar üzerinden gecelik konaklama süresi dikkate alınarak tahsil edilmektedir.

Kaynak: (<https://www.french.hostelworld.com/blog/taxe-de-sejour/>).(<https://www.etoa.org/destinations/tourist-taxrates/>).(https://ec.europa.eu/assets/grow/growth/_toolbox/tourism/database-key-taxes-eu-tourism-sector-2017.xlsx).

3.2- Rusya'da Turist Vergisi Uygulamaları

Federal Vergi Servisi, 29 Temmuz 2017 tarihli ve 214-Φ3 sayılı Federal Kanuna göre "Kırım Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Krasnodar Bölgesi ve Stavropol Bölgesi'nde tesis altyapısının geliştirilmesine yönelik bir rapor ibraz etmiştir. Bu raporla 1 Mayıs 2018 tarihinden itibaren bu bölgelerde turist vergisi almasına izin verilmiştir. İlgili Kanun'un 6'ncı Maddesine göre, verginin mükellefleri, konaklama tesislerinde 24 saatten fazla kalan kişilerdir. Kanun'un 8'inci Maddesinin 1. Fıkrası ise mükelleflerce ödenecek verginin tesis sahibinin belirlediği konaklama ücretine dâhil olmadığı öngörmektedir. Turist vergisi üzerinden Katma değer vergisi alınmamaktadır Rusya'da Altay Bölgesi, Krasnodar Bölgesi ve Stavropol Bölgelerinde 2018 yılında 30 Ruble olan turist vergisi, 2019-2022 yılları arasında 50 Ruble olarak uygulanacaktır.¹⁷

Turist vergisinden muaf tutulan kişiler, 214-Φ3 sayılı Federal Kanunun 7'inci Maddesinde ve 1 Kasım 2017 tarihli ve 76-3C sayılı Altay Bölgesi Kanununda tanımlanmıştır;¹⁸

- Zorunlu sağlık sigortası veya sosyal sigorta kapsamında tedavi görenler ile Çernobil

felaketi sonucu radyasyona maruz kalan kişiler vergiden muaftır.

- I ve II. Derece engelli bireyler, I. Derece engelli çocuklar ile engelli çocuklara eşlik eden kişiler ve "Kuşatılmış Leningrad Yurisi" sahibi kişiler vergiden muaftır.
- Düşük gelirli aileler ve tüberkülozu olan hastalar, bu bölgede ikamet yeri veya konut sahibi olan kişiler vergiden muaftır.
- Bu bölgedeki 24 yaşın altındaki eğitim kurumlarında tam gün okuyan kişiler ile bir iş sözleşmesi veya hizmet sözleşmesi ile sürekli olarak çalışan kişiler vergiden muaftır.
- Sporcular, antrenörler ve spor hakemlerinin yanı sıra, beden eğitimi ve spor alanındaki diğer uzmanlardan resmi spor etkinliklerine katılmak üzere gelenler vergiden muaftır.
- Sovyetler Birliği veya Rusya Federasyonu Kahramanı veya Şeref Düzeni sahibi olan kişiler, Büyük Vatanseverlik Savaşı katılımcıları ve savaş gazileri vergiden muaftır.
- Büyük Vatanseverlik Savaşı sırasında hava savunma tesisleri, yerel hava savunması, savunma yapılarının, deniz üslerinin, hava

¹⁷ upravlenie altayskogo kraä po razvitiü turizma i kurortnoy deätelnosti. "O nalogooblojenii operatorov kurortnogo sbora". (<http://altur22.ru/pages/kurortnyy-sbor/>). Erişim tarihi: 03 Eylül 2019.

¹⁸ o sanatorii. (<https://www.sanrussia.ru/o-sanatorii/poleznaya-informatsiya/kurortnyy-sbor/>) Erişim tarihi: 03 Eylül 2019.

limanlarının ve aktif cephelerin arka sınırları içindeki diğer askeri tesislerin inşaatında, işletme filolarının operasyon bölgelerinde, demir ve otomobilin ön kısımlarında çalışanlar vergiden muaftır.

- Büyük Vatanseverlik Savaşı ve savaş gazileri katılımcıları, kendi kendine savunma gruplarına mensup ailelerin üyeleri ve yerel hava savunma ekiplerinin acil durum ekipleri ve ayrıca hastanelerin ve hastanelerin ölü işçilerinin aile üyeleri vergiden muaftır.
- Dünya Savaşı'nın başlangıcında diğer devletlerin limanlarında bulunan nakliye filosu gemilerinin mürettebat üyeleri vergiden muaftır.
- Sanatoryum merkezindeki kuruluşların koşullarında yüksek teknoloji, tıbbi bakım dahil, uzmanlık sağladıktan sonra yüksek teknoloji, tıbbi bakım ya da tıbbi rehabilitasyon dahil olmak üzere uzmanlaşmak amacıyla gelen kişiler ve aynı zamanda hastanın bir çocuk olması durumunda eşlik eden kişiler 18 yaşından küçük kişiler vergiden muaftır.

3.3- Maldivlerde Turist Vergisi Uygulamaları

Maldivler, Hint Okyanusu'ndaki bir takımada ülkesidir. Maldivlerdeki 1190 adadan 200'ünde

yerli nüfus yaşamı vardır. Bu 200 adanın 89'unda turizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Maldiv ekonomisi büyük ölçüde turizme dayanmaktadır ve devlet gelirinin beşte birinden fazlası turizmle ilgili vergilerden kaynaklıdır. Turizm ile ilgili en önemli gelirler turizm vergisi, tesis kira kiralari, tesis arazi kiralari, telif hakları ve turizmle ilgili diğer kaynakların kullanımından elde edilen gelirlerdir. Maldivlerde ülkeyi ziyaret eden ve otel gibi tüm turistik kuruluşlarda konaklama yapan turistler her bir yatak için gecelik vergi ödemektedir. Bu vergiye 'turizm vergisi' denir. Maldivlerdeki bu vergi 1981 yılında 3 dolar, 1988 yılında 6 dolar olarak uygulanmış, 2004 yılında ise 10 dolara çıkarılmıştır.¹⁹

Maldiv hükümeti 12 Ekim 2015 tarihinden itibaren yeşil vergi uygulamasına geçmiştir. Yeşil vergi düzenlemesine yönelik ilk değişiklik 18 Ağustos 2016 tarihinde yapılmıştır. Bu değişiklik ile 2015 yılında yeşil vergi kapsamında yer alan turizm merkezleri, turist otelleri ve turist gemileri arasına turist pansiyonları eklenmiştir. Yeşil vergi, konaklama yapan turistler tarafından ödenmekte olan bir vergidir. Maldivler ve ikamet izni sahiplerinin de Yeşil Vergi ödemeleri gerekmemektedir. Maldivlerdeki turistik tesislerde konaklama yapan kişiler konaklama tipine ve 12 saatlik kurala bağlı olarak, aşağıda belirtilen tutarlarda yeşil vergi ödemesini yapmak zorundadırlar.²⁰

Tablo 2: Maldivler Turist vergisi Oranları

Oteller	Kişi başı 6 Dolar
Turistik tesisler	Kişi başı 6 Dolar
Turist gemileri	Kişi başı 6 Dolar
Turist misafirhaneleri	Kişi başı 3 Dolar

Kaynak: (https://www.mira.gov.mv/Default_Eng.aspx).

¹⁹ Michael McAller ve diğerleri. "Managing Daily Tourism Tax Revenue Risk for the Maldives". (<https://pdfs.semanticscholar.org/8408/55699c38e9eccc4ab3087fac6dc145b79238.pdf>). Erişim tarihi: 10 Eylül 2019.

²⁰ Mira. "Maldives Inland Revenue Authority, Green Tax". (<https://www.mira.gov.mv/GreenTax.aspx>). Erişim tarihi: 01 Eylül 2019.

Yeşil vergi, konaklama yapacak kişilerin tesise girdiği andan itibaren vuku bulur. Maldivlerde eğer turist 24 saat açık olan bir tesiste 12 saat veya daha fazla zaman geçirirse, bu bir gün olarak kabul edilir ve yeşil vergiye tabidir. 12 saatten az sürelerde yeşil vergi ödenmez. Maldivlerde Yeşil Vergi sorumlu yerel temsilcilerdir. Yerel temsilciler vergi beyannamesi vermekten ve Yeşil Vergi ödemesinden sorumludur. Yabancı turist gemileri için, yerel acentenin Yeşil Vergiye kaydolması gerekmektedir. Yeşil Vergi ödemeleri her ay, bir sonraki ayın 28'inde veya öncesinde yapılmaktadır.²¹

3.4- İsviçre Turist Vergisi Uygulamaları

İsviçre'de Turizm yasasını kapsayan 24 Haziran 1993 tarihli Turizm Kanunu, 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İsviçre'de Turizmin yetkili makamı Ekonomik Kalkınma Dairesidir. Turist vergisi tahsil etmekten sorumlu makam ise Maliye ve İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı'dır. İsviçre'de konaklama işletmelerinin sınıflandırılması, İsviçre Otel Endüstrisi, Cenevre Restoran ve Otel İşletmecileri ile Turizm ve İş Otelleri Birliği tarafından belirlemektedir. İsviç-

re'nin Cenevre Kantonunda, turizme dayalı iki tür vergi uygulanmaktadır. Bunlar turist tanıtım vergisi ve turist vergisidir. Turist tanıtım vergisi, turizmin ekonomik ya da ticari faaliyetlerinden doğrudan ya da dolaylı yollarla faydalanan büfe, kırtasiye, şarap dükkânları, çiçekçiler, eczaneler ve benzeri işletmeler turist tanıtım vergisi ödemek zorundadır.

Turist vergisi ise Cenevre Kantonunda bir konaklama hizmeti sunan işletmelerin tabi olduğu bir vergidir. İsviçre'nin Cenevre Kantonundaki otel, motel, pansiyonlar, ülke röleleri, kamp alanları, karavanlar, stüdyolar, tatil daireleri, ikinci evler, aile evleri ve diğer herhangi bir bina veya benzeri kuruluşlarında yapılan konaklamalarda turizm vergisi vermek zorundadırlar. Turist vergisinin mükellefi bu tesislerde konaklama yapan kişilerdir. Verginin sorumlusu ise tesislerin işletmecileridir. Vergi turistler için bilgi, yardım, etkinlik ve tesisleri finanse etmek için kullanılmaktadır. İsviçre'deki sosyal kuruluşlar ile devlet kuruluşları turizm vergilerinden muaftır. İsviçre'nin Cenevre Kantonunda gecelik konaklama başına uygulanan turist vergisi oraları aşağıda belirtilmiştir;²²

Tablo 3: İsviçre Cenevre Kantonu Turist Vergisi Oranları

5 yıldızlı tesislerdeki gecelik konaklamalar için	4.75 İsviçre frangı
4 yıldızlı tesislerdeki gecelik konaklamalar için	4.00 İsviçre frangı
3 yıldızlı tesis ve rölelerde gecelik konaklamalar için	3.30 İsviçre frangı
2 yıldızlı tesislerdeki gecelik konaklamalar için	2.80 İsviçre frangı
1 yıldızlı tesis ve benzeri kuruluşlarda gecelik konaklamalar için	2,50 İsviçre frangı
Kamp ve gençlik yurtlarındaki gecelik konaklamalar için	1.65 İsviçre frangı

Kaynak: (https://www.ge.ch/legislation/rsg/f/rsg_i1_60p01.html).

²¹ Green Tax Regulation. 2015/R-181. (<https://www.mira.gov.mv/TaxLegislation/Green-Tax-Regulation-consolidated-English.pdf>). Erişim tarihi: 01 Eylül 2019.

²² Règlement d'application de la loi sur le tourisme. (https://www.ge.ch/legislation/rsg/f/rsg_i1_60p01.html). Erişim tarihi: 04 Eylül 2019.

İsviçre'nin Vaton kantonundaki, Veysonnaz bölgesi ve Valais kantonundaki Nendaz ile Salins bölgelerinde 3 çeşit turizm vergisi uygulanmaktadır. Bunlar; şehir vergisi, turizm tanıtım vergisi ve konaklama vergisidir. Şehir vergisi, Veysonnaz, Nendaz ve Salins bölgelerinde uygulanmakta olup, bu bölgelerde ikamet edenler ya da kiracılardan tahsil edilmektedir. Turist tanıtım vergisi, evlerini kiralayan mülk sahiplerinden,

Veysonnaz ile Nendaz bölgelerinde turizmle ilgili faaliyette bulunan kuruluşlardan yıllık olarak tahsil edilmektedir. Veysonnaz ve Nendaz belediyesindeki apartman daireleri ve dağ evlerinin sahipleri, konaklama yerinin büyüklüğüne bağlı olarak yıllık bir turist tanıtım vergi ödemektedirler. Konaklama vergisi ise Sion bölgesinde dairelerini veya evlerini kiralayan mal sahiplerinden sahiplerin den tahsil edilmektedir.²²

Tablo 4: İsviçre Veysonnaz ve Nendaz Beledeleri Yıllık Vergi Oranları

Veysonnaz Belediyesi		Nendaz Belediyesi	
Dairenin Büyüklüğü	Yıllık Sabit Ücret	Dairenin Büyüklüğü	Yıllık Sabit Ücret
1 oda / 2 oda	45 İsviçre frangı	Stüdyo / 1 oda	60 İsviçre frangı
3 oda	90 İsviçre frangı	2 oda	100 İsviçre frangı
4 oda	135 İsviçre frangı	3 oda	140 İsviçre frangı
5 oda	180 İsviçre frangı	4 oda	180 İsviçre frangı
6 oda ve daha fazla	225 İsviçre frangı	5 oda	220 İsviçre frangı
		6 oda	260 İsviçre frangı
		7 oda	300 İsviçre frangı

Kaynak: (<http://www.veysonnaz.ch/fr/fppoi-taxe-de-promotion-touristique-41944.html>)

Sion kasabasında konaklama hizmeti veren apartman daireleri ve dağ evlerinin sahipleri gecelik konaklama vergisinin sorumlularıdır. Sion kasabasında yetişkinler için gecelik konaklama vergisi 0,50 İsviçre Frangı, 6-16 yaş çocuklar için 0,25 İsviçre Frangıdır. 6 yaşının altındaki çocuklar vergiden muaftır.

3.5- Fas Turist Vergisi Uygulamaları

Fas'ın Marakeş şehrinde turist vergisi uygulaması konaklama tesislerindeki konaklayan turist-

leri kapsamaktadır. Şehirde bulunan oteller, mobilyalı konutlar, özel kulüpler, tatil köyleri, turistik konutlar, Riadlar, misafir evleri, merkezler ve kongre merkezleri ile turizm kurumu olarak kabul edilen yerler vergileme kapsamındadır. Turist vergisinin mükellefi konaklama tesislerinde ikamet eden kişilerdir. Vergi, misafir sayısı ve söz konusu tesiste konaklayan misafirlerin geçirdiği gece sayısına göre hesaplanmaktadır. Fas'ta turist vergileri aynı şehirde dahi değişiklik göstermektedir. Fas turist vergisi oranları aşağıda listelenmiştir;²³

²² Veysonnaz, Taxe de promotion touristique. (<http://www.veysonnaz.ch/fr/fppoi-taxe-de-promotion-touristique-41944.html>). Erişim tarihi: 04 Eylül 2019.

²³ Marrakech. "Taxe de séjour". (<http://www.ville-marrakech.ma/taxe-de-sejour/214/>). Erişim tarihi: 05 Eylül 2019

Tablo 5: Fas Marakeş Şehri Turist Vergisi Oranları

Misafirhaneler, Merkezler, Kongre Merkezleri ve Özel oteller	15 ila 30 dirhem arasında değişmektedir.
Pansiyonlar, Hanlar, Pansiyonlar ve Diğer turistik yerler	2 ila 5 dirhem arasında değişmektedir.
Özel kulüpler	10 - 25 dirhem arasında değişmektedir.
Yaz tatil köyleri	5 ila 10 dirhem arasında değişmektedir.
Turizm merkezleri	3 ila 7 dirhem arasında değişmektedir.
5 yıldızlı Oteller	10 - 25 dirhem arasında değişmektedir.
4 yıldızlı Oteller	5 ila 10 dirhem arasında değişmektedir.
3 yıldızlı Oteller	3 ila 7 dirhem arasında değişmektedir.
2 yıldızlı veya 1 yıldızlı Oteller	2 ila 5 dirhem arasında değişmektedir.

Kaynak: (<http://www.ville-marrakech.ma/taxe-de-sejour/214/>).

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Turizm ülkeler için çok iyi bir gelir kaynağı olsa da doğal ve beşerî çevre üzerinde çeşitli tahribatlara neden olabilmektedir. Örneğin, İtalya'nın Roma şehrinde bulunan İspanyol Merdivenlerindeki 135 taş basamak turistlerin olumsuz davranışları nedeni ile kırmızı şarap lekeleri ve sakız toprakları ile kirlenmiştir. İtalya 2016 yılında bu merdivenlerin temizlenmesi ve yenilenmesi için 1,68 milyon dolar harcanmıştır. Yine bir İtalyan şehri olan Venedik'te turizmden kaynaklanan kirlilik ve tahribat nedeni ile şehirde çöp atmak, aşk kilitleri bırakmak, ağaç ve binalara yazı yazmak, zarar vermek yasaklanmıştır. Meksika'nın Cozumel adasında turizmden etkilenen yerlerden biridir. Adada bulunan mercan resifleri tekneler ve tüplü dalgıçlar tarafından önemli miktarda yok edilmiştir. Kalan resifler de yoğun tekne trafiğinden kaynaklanan kirlilikten zarar görmüştür.²⁴

Dünyanın birçok ülkesinde mali idareler, turizmin neden olduğu bu olumsuz etkilerin azaltılması ve giderilmesi görevini üstlenmektedirler.

Bu nedenle mali idarelere ülke yasaları kapsamında turistlerden vergi alma yetkisi tanınmıştır. Mali idarelerce tahsil edilen bu vergiler, bölgedeki turizm faaliyetinin geliştirilmesi, bölgenin tanıtımı ile çevre ve altyapı sorunlarının giderilmesinde kullanılmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde uygulanan turist vergisinin ülkemizde de uygulanmasına yönelik 2007 yılı içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna yasa teklifi sunulmuş; fakat turizm sektöründen gelen tepkiler nedeni tasarı komisyondan geçmeyerek kabul edilmemiştir.²⁵ Oysaki Türkiye Cumhuriyeti turistlik bir ülkedir ve turist vergisinin sezonluk dahi uygulanması mali idarelerin bütçesine olumlu katkılar sağlayacaktır. İstanbul'da yapılan araştırmada turistlerin verginin nereye harcancığını bilmeleri durumunda vergi ödemelerinde istekli olacakları sonucu ortaya çıkmıştır.²⁶

Turist vergisinin Türkiye'de uygulanabilirliği ve avantajlarına ilişkin görüşlerimiz şunlardır;

- Türkiye Cumhuriyetinden daha az turizm gelirlerine ve potansiyeline sahip ülkeler-

²⁴ Madeline Diamond ve Frank Olito. "20 Places Around The World That Are Being Ruined By Tourism". (<https://www.insider.com/cities-hurt-by-tourism-2017-12>). Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2019.

²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi. "Genel Kurul Tutanakı 23. Dönem 2. Yasama Yılı 31. Birleşim" (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_bd_sd.birlesim_baslangic_yazici?P4=20017). Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2019.

²⁶ Çetin Gurel ve diğerleri. "Willingness to Pay for Tourist Tax in Destinations: Empirical Evidence from Istanbul". *Economies* 2017. 5. 21

de dahi uygulamaya konulan turist vergisi, mali idareler bütçesine önemli derecede avantaj sağlayacaktır. Turist vergisinden elde edilen gelirler mali idarelerce alt yapı hizmetleri, ulaşım ve peyzaj hizmetleri, çevre ve atık yönetiminin geliştirilmesi, turizm amaçlı sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi, bölge turizminin tanıtılması ve bölgenin turizm için elverişli hale getirilmesi gibi çalışmalarda kullanılabilir.

- Turizm vergisi, maliyenin turizm sektöründen elde ettiği vergi gelirlerinin denetim altına alınmasını kolaylaştıracaktır. Ayrıca turizm sektöründeki vergi kayıp ve kaçığının önlenmesinde etkili olacaktır.
- Turist vergisi, turizmi “yönetme” veya “rasyonelleştirme” aracı haline getirilebilecektir. Bir başka deyişle vergi, turizm akışını düzenlemede, sezonlardaki sıkışıklığın azaltılmasında ve turist yoğunluğunun dengelenmesinde etkili bir yolu olarak kullanılabilir.
- Turist vergisinin ülke genelinde uygulanabileceği gibi, bölgeler veya metropol şehirler dikkate alınarak uygulanabilmesi mümkündür. Verginin uygulamasında, mevsimsel etkiler ya da turizm için hareketlilik gösteren aylarda dikkate alınabilir.

KAYNAKÇA

- AĞAOĞLU, O. K. (1991). Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkinliği, MPM Yayınları, No:439, Ankara.
- ALGAN Ü. R. (1995). Türkiye’de Turizm Sektörü ve Turizm Sektörü İle İlgili Projeksiyonlar, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 3, Sayı 3, s.83-95
- BALTICNEWSNETWORK, (2019). Riga planning to introduce tourist fee – one euro per day, (<https://bnn-news.com/riga-planning-to-introduce-tourist-fee-one-euro-per-day-204461>). Erişim tarihi: 05 Eylül 2019

per-day-204461). Erişim tarihi: 05 Eylül 2019

- BAYER, M. Z. (1992). Turizme Giriş, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- DİAMOND, M. ve OLİTO, F. (2019). 17 Places Around The World That Are Being Ruined By Tourism, (<https://www.insider.com/cities-hurt-by-tourism-2017-12>). Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2019
- DOĞAN M. (2017). Turizm ve Şehir Vergisi: Kuramsal Bir Analiz ve Türkiye Üzerine Öneriler, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 28, Sayı 2, Güz: 269 - 280, 2017
- FORD, R. C. ve PEEPER W., C. (2007). The Past as Prologue: Predicting the Future of the Convention And Visitor Bureau Industry On The Basis Of Its History, Tourism Management, 28 (4): 1104-1114.
- GREEN TAX REGULATION, (2015). “2015/R-181” (<https://www.mira.gov.mv/TaxLegislation/Green-Tax-Regulation-consolidated-English.pdf>). Erişim tarihi: 01 Eylül 2019
- GUREL C., ZAİD A., DİNCER M. Z., DİNCER F. I. and LOANNİDES D. (2017). “Willingness to Pay for Tourist Tax in Destinations: Empirical Evidence from Istanbul”, Economies 2017, 5, 21
- GÜLER, A. (2017). Roma ve Venedik Özerinde İtalya’da Turist Vergisi ve Türkiye’de Uygulanması, Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, 4 (1), 18-25.
- KILIÇER, E. (2019), Turist Vergisi: Yabancı Ülke Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme, Mali Çözüm Ocak-Şubat 2019.
- KOZAK, N., AKOĞLAN, M ve KOZAK, M. (1997). Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar, 3. Baskı, Ankara 1997.
- MARRAKECH, (2019). Taxe de séjour, (<http://www.ville-marrakech.ma/taxe-de-sejour/214/>). Erişim tarihi: 05 Eylül 2019

- MCALLER, M., SHAREEF, R. and DA Veiga, B. (2005). Managing Daily Tourism Tax Revenue Risk for the Maldives Retrieved.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2011). Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Turizm Hareketleri 812STE001, (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20Hareketleri.pdf) Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2019.
- MIRA, (2019). Maldives Inland Revenue Authority, Green Tax, (<https://www.mira.gov.mv/GreenTax.aspx>). Erişim tarihi: 01 Eylül 2019.
- RÈGLEMENT D'APPLICATION DE LA LOI SUR LE TOURISME, (1994). (https://www.ge.ch/legislation/rsg/f/rsg_i1_60p01.html). Erişim tarihi: 04 Eylül 2019.
- ŞANLIOĞLU Ö. ve ÖZCAN E. Ö. (2017). Türkiye'de Uygulanan Turizm Teşvik Politikaları ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7 Sayı:2, s.97-118.
- T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, (2018), Turizm İstatistikleri, (<https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/63643,turizmistatistiklerigeneldegerlendirme2018pdf.pdf?0>). Erişim tarihi: 08 Ağustos 2019.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, (2007). Genel Kurul Tutanağı 23. Dönem 2. Yasama Yılı 31. Birleşim, (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic_yazici?P4=20017). Erişim tarihi: 20 Ağustos 2019.
- TUNÇ, A. ve SAÇ F. (1998). Genel Turizm Gelişimi ve Geleceği, Detay Yayıncılık, Ankara.
- VEYSONNAZ, (2019). Taxe de promotion touristique, (<http://www.veysonnaz.ch/fr/fppoi-taxe-de-promotion-touristique-41944.html>). Erişim tarihi: 04 Eylül 2019.
- YAĞCI, Ö. (2003). Turizm Ekonomisi, Detay Yayınları, Ankara.
- o sanatorii (2019), Kogda načinaet deystvovat' kurortny sbor?, (<https://www.sanrussia.ru/o-sanatorii/poleznaya-informatsiya/kurortnyy-sbor/>) Erişim tarihi: 03 Eylül 2019.
- upravlenie altayskogo kraä po razvitiü turizma i kurortnoy deätelnosti, (2019). O nalogooblojenii operatorov kurortnogo sbora, (<http://alttur22.ru/pages/kurortnyy-sbor>). Erişim tarihi: 03 Eylül 2019.
- upravlenie altayskogo kraä po razvitiü turizma i kurortnoy deätelnosti, (2019). Zakon Altayskogo kraä ot 01.11.2017 № 76-ZS, O vvedenii platl za pol'zovanie kurortnoy infrastrukturoy v Altayskom krae. (<http://alttur22.ru/pages/kurortnyy-sbor>). Erişim tarihi: 03 Eylül 2019.